

יוני 2020

אלוף משה (מוסיק) גדרון – מפקדו השישי של חיל הקשר והאלקטרוניקה, מפקד החיל במלחמת ששת הימים

מאת: אלי'ם (בדימוס) דניאל רוזן

נולד בשנת 1925 בתל אביב. התנדב לפלמ"ח בשנת 1942. שירת בפלוגה ד' ועבר קורס מכ"מים. עבר קורס אלחוט ונשלח בשנת 1946 כ'גדעוני' לאירופה. שירת כ'גדעוני' בספינת המעפילים 'חיים ארלוזורוב'. בוגר קורס קציני קשר בשנת 1948. ביצע סדרת תפקידים: קצין קשר גדודי של הגדוד השני בחטיבת יפתח במלחמת העצמאות, קצין קשר חטיבתי בחטיבת יפתח, מדריך בפו"ם, מפקד בה"ד 7, מקשי"פ מרכז, מקשי"פ דרום, רע"ן מבצעים במקשר"ר בתקופת מבצע סיני, סגן קשר"ר. בשנת 1966 מונה לקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי, וכיהן בתפקיד זה במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה. באוגוסט 1967 קודם לדרגת אל"ם ובשלהי שנת 1970 קודם לדרגת תא"ל, עם שאר קציני החיל הראשיים. השתחרר מצה"ל באוגוסט 1972 ומונה למנכ"ל חברת טלרד, ואחרי כשנה הקים את חטיבת החשמל והאלקטרוניקה בקונצרן כור ועמד בראשה. באפריל 1974 שב לצה"ל כראש אגף כוח אדם, והועלה לדרגת אלוף. בשנת 1976 השתחרר מצה"ל ומונה למנכ"ל משרד התקשורת. בשנת 1979 מונה לקונסול כללי של ישראל בדרום מערב ארה"ב, ולאחר מכן עסק בעסקים פרטיים. בשנת 1988 מונה למבקר מערכת הביטחון, תפקיד אותו מילא עד פרישתו לגמלאות בשנת 2002. נפטר בשנת 2009.

רעייתו, תמר גדרון, בתו של דב הוז, ממייסדי ה'הגנה', שירתה כ'גדעונית' בלונדון ובפריז וכאלחוטנית בחטיבת הנגב במלחמת העצמאות.

בנו הצעיר, קצין השריון סגן אילן גדרון, נפל במלחמת יום הכיפורים, ועוטר לאחר מותו בעיטור המופת על אומץ לב בקרב.

משה גדרון מונה כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי בשנת 1966, ושירת בתפקיד זה במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה. משה גדרון היה הקשר"ר היחידי שכיהן בתפקידו זה במשך שתי קדנציות.

משה גדרון החל את דרכו הצבאית כלוחם בפלמ"ח, אליו התגייס בשנת 1942. עבר קורס אלחוט ושירת כ'גדעוני' בספינת המעפילים 'חיים ארלוזורוב'. בוגר קורס קציני הקשר הראשון בתחילת שנת 1948. שירת כקצין קשר גדודי בגדוד השני של חטיבת יפתח במלחמת העצמאות, ולאחר מכן כקצין קשר חטיבתי בחטיבת יפתח, מפקד בה"ד 7, מקשי"פ מרכז, מקשי"פ דרום, רע"ן מבצעים במקשר"ר בתקופת מבצע סיני וסגן קשר"ר.

תקופת כהונתו של משה גדרון כקשר"ר מאופיינת בניצחון המוחץ במלחמת ששת הימים, בהערכות בשטחים שנתפסו במלחמה ובקרבות הקשים והממושכים של מלחמת ההתשה.

'תמיד חזקים'

הודעה ל'ארנון' (מפקדת המוסד לעלייה ב') מספינת המעפילים 'חיים ארלוזורוב', בקרב עם הבריטים מול חוף בת גלים, 28 פברואר 1947, 0920.

ספינת המעפילים 'חיים ארלוזורוב' הייתה ספינת משמר חופים אמריקאית, מוסקת בקיטור, בתפוסה של 700 טון. רביהחובל ומספר מלחים היו ספרדים, ועמם כ-20 מתנדבים יהודים אמריקאים. ב-24 בינואר 1947 עלו על הספינה בנמל טרלבורג בשוודיה 664 מעפילים. באמצע פברואר קלטה במטאפונטו שבאיטליה 684 מעפילים נוספים, ומשם הפליגה ארצה.¹ הגדעוני בספינה היה משה (מוסיק) גדרון.

ב-27 בפברואר בצהריים זוהתה הספינה עלידי מטוס סיור בריטי, ולפנות ערב היא יורטה בידי משחתת בריטית, אליה הצטרפו במשך הלילה משחתת, פריגטה ושתי שולות מוקשים (ספינות איטיות, שלא הצליחו להדביק את 'חיים ארלוזורוב'). ה'גדעוני' היה פעיל באירוע זה, והבריטים דיווחו כי ספינת המעפילים אותתה באיתות ראייה על שינוי כיוון ומהירות כאילו היא מפקדת השייטת, ובשעת חצות אותתה ששמה שונה ל'חיים ארלוזורוב'. לכך ענו הבריטים: "יום הולדת שמה".

למחרת בבוקר התפתח בין צוותי השתלטות בריטיים והמעפילים קרב קשה שנמשך כשלוש שעות. במבואות מפרץ חיפה הצליח הצוות לתמרן את הספינה ו'לעלות על החוף'. מאחר שהיה זה הישר מול הבסיס הבריטי הגדול בבת גלים, מעט המעפילים שקפצו למים ושחו לחוף נתפסו מיד. כל המעפילים גורשו לקפריסין. הספינה קיימה קשר תקין במהלך ההפלגה, וה'גדעוני' משה גדרון דיווח באיתות מורס בזמן אמת למפקדת המוסד לעלייה ב' על התפתחות הקרב.

'סדין אדום'

לאחר מלחמת סיני עבר חיל הקשר הערכות יסודית ורחבה וקיים מהלך מקיף של הצטיידות, התארגנות ואימונים. החיל הצטייד במיטב ציוד הקשר שהיה מוכר אז במערב (תג"ס, ת"ג, רד"ט) וכונן מערכת מקיפה של טלפוניה ניחת במפקדות ובשטחי כינוס של כוחות.

מלחמת ששת הימים הייתה המלחמה הראשונה של צה"ל בה נוהל הקרב בדיבור, בקולו של המפקד, בעיקר ברשתות תג"ס. קשר הדיבור בתג"ס היה "מלך" שדה הקרב, ואיפשר קשר איכותי וישיר בין המפקדים, בכל הרמות הלוחמות.

דממת אלחוט מוחלטת בכוחות היבשה בחזית המצרית עד שעת השי², שהקשר"ר גדרון כפה על הכוחות ופעל בקפדנות לקיימה, הייתה גורם מרכזי להפתעה בקרב היבשה, והייתה לה תרומה מהותית לניצחון.

'סדין אדום', הפקודה להפסיק את דממת האלחוט ולהפעיל את מערכות הקשר, הפכה לאחד הסמלים של מלחמת ששת הימים.

¹ סיפור הספינה הונצח בספרו של מפקדה, אריה (לובה) אליאב, **הספינה אולואה**, עם עובד, תשל"ח – 1977. על הקשר בספינה: דניאל רוזן, **גדעונים: מפעילי הקשר האלחוטי בשירות המדינה שבדרך**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, יהד'מונוסון התשע"ח – 2018, עמ' 221-224.

² 0747 בבוקר ה'5 ביוני. רצים עמדו הכן לצאת אל כוחות שלא יאשרו את קבלת האות.

נאמנים דברי הרמטכ"ל, רא"ל יצחק רבין, בנובמבר 1967: מלחמת ששת הימים הייתה "מבחן קשה ומיוחד לחיל הקשר. ידועה האמרה האמריקאית האומרת שהקונגרס ממנה אותך לקצין, אבל הקשר עושה אותך למפקד. משום שבתנאי הלחימה של מלחמת ששת הימים, בקצב הלחימה, בהיקף היחידות ובקצב תנועתן, השליטה מותנית הייתה ביכולת הקשר לתת זאת למפקדי צה"ל בדרגים השונים, והקשר – עמד במבחן. חיל הקשר ידע להכין מראש, לאמן ולתת בידי המפקדים את אמצעי השליטה לדרך זו של לחימה, כפי שבאה לידי ביטוי במלחמת ששת הימים".³

יחידות	בכירי החיל	
<p>במפקדת החיל שירתו 209 חיילים, מהם 128 בשירות קבע (79 קצינים).</p> <p>במפקדה שירתו 74 אקדמאים (מהם 62 קצינים).</p> <p>יחידות תחת פיקוד מקשר"ר:</p> <ul style="list-style-type: none"> • גדוד קשר מטכ"ל: סא"ל גבי שריג • גדוד קשר ארצי: סא"ל הלל באומפלד • גדוד ל"א: סא"ל גרשון גולן • מש"א: סא"ל זאב לברן • בסיס החסנה: רס"ן שלום קרדי • בה"ד 7: סא"ל אליעזר (מונטזי) הררי⁴ • קצין הדואר: רס"ן זאב בן-יעקב 	קשר"ר	סא"ל משה גדרון
	סגן קשר"ר	סא"ל שלמה ענבר
	רע"ן מבצעים	סא"ל אורי מנהיים
	רע"ן ארגון והדרכה	סא"ל אפרים יהוד
	רע"ן מערכות ניחות	סא"ל אברהם זינגר
	רע"ן טכני מערכות	סא"ל עקיבא לנדן
	רע"ן טכני אלחוט	סא"ל אלכס רוזן
	רע"ן בחינה וביקורת	סא"ל משה רוני
	רמ"ד תכנון	רס"ן יעקב בעל שם
	ר' מכ"א 4 (שלישות)	סא"ל מוטקה איזון
רע"ן 'אפולו' (ל"א)	סא"ל צבי נגאל	
קת"ם (רע"ן מחשבים)	סא"ל זאב מילוא	

מפקדת קצין קשר ואלקטרוניקה ראשי במלחמת ששת הימים

ההערכות לאחר מלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה

משה גדרון מספר: "ביום השישי למלחמת ששת הימים הגעתי לתעלה [תעלת סואץ]... מאחורי אין תשתית תקשורת כלשהיא. עמדה לפני השאלה – איך שולטים על שטחים כאלה? שם התגבשו מחשבות, והגעתי למסקנות. החלטתי ליצור שליטה על הכוחות על פי דרכנו אנו, ועל פי מסורת שקיימנו לאורך כל המלחמה ולפניה – שליטה מדרג המטה הכללי ועד יחידת הלחימה הקטנה ביותר בשטח." ואכן: מספר שבועות לאחר הלחימה הגיש חיל הקשר והאלקטרוניקה למטה הכללי תכנית מפורטת לשליטה בשטחים שנכבשו במלחמה.

³ קשר ואלקטרוניקה, כרך ה' מס' 8, יוני 1971, עמ' 243.

⁴ בתקופת ההמתנה והמלחמה: במינוי משנה (מנמ"ש) כקצין קשר אוגדה 38, בקרבות בסיני.

הניצחון במלחמת ששת הימים הציב מציאות חדשה בפני מדינת ישראל וחיל הקשר והאלקטרוניקה: צה"ל נערך להחזקת רמת הגולן, יהודה ושומרון וחצי האי סיני, ולהגנה על המדינה מהקוויים החדשים, פריסת הכוחות הותאמה לצרכים החדשים, הוקמו ביצורים בקוויים החדשים והוקם מערך לוגיסטי מתאים. לחיל הקשר והאלקטרוניקה היה תפקיד נכבד בפעילות זו.

השנים לאחר מלחמת ששת הימים היו שנות התעצמות בצה"ל, בו סד"כ צה"ל יותר מהוכפל, ושנות פעילות קדחתניות בחיל הקשר והאלקטרוניקה. בצד ההתעצמות הוביל גדרון, כקשר"ר, פעילות רחבת היקף: חודשו מערכי הקשר העיקריים של יחידות השדה, תג"ס, ת"ג, תא"ג ורד"ט, שהוחלפו בציוד המודרני והמתקדם שהיה זמין באותה עת. מערך רכבי ותיבות הקשר הוחלף והורחב. יחידות הקשר אורגנו מחדש. מערך התחזוקה הותאם למשימות החדשות. נערכו אימונים בהיקף נרחב והיקף הפעילות המבצעית היה משמעותי. יחידות חיל הקשר והאלקטרוניקה היו ברמת כשירות ומוכנות גבוהה.

הקשר"ר גדרון הוביל השקעות מהותיות בפריסת תשתיות תקשורת תת־קרקעיות והקמת מתקני תקשורת ואתרי שליטה בגולן, ביהודה ובשומרון, ברצועת עזה ובסיני, ובפריסת קשר קווי תת־קרקעי למוצבים בקווי הגבול, ובאוגוסט 1971 הוקמה במפקדת קשר"ר מחלקה לטיפול במערכות הנייחות.

במקביל להתעצמות ולהערכות נלחם צה"ל ללא הפוגה במלחמת ההתשה, המכונה גם בשם מלחמת 1,000 הימים, מלחמה נייחת בעיקרה שאופיינה בחילופי אש כבדים, בהפעלה מסיבית של חיל האוויר ובהפעלת כוחות מיוחדים, כאשר הלחימה הקשה ביותר התנהלה בחזית המצרית.

חילופי קשר"רים, אוגוסט 1966. סא"ל (לימים אלוף) משה גדרון מחליף את אל"ם זלמן שלו מימין לשמאל, יושבים: סא"ל אלכס רוזן, סא"ל אורי מנהיים, סגן קשר"ר סא"ל (לימים אלוף) שלמה ענבר, אל"ם זלמן שלו, סא"ל (לימים אלוף) משה גדרון, סא"ל (לימים אל"ם) הלל כרמלי; עומדים: סא"ל (לימים אל"ם) אליעזר הררי (מונט), רס"ן צבי דורון, סא"ל דני מירון, סא"ל (לימים אל"ם) זאב מילוא, סא"ל דוד דגני, סא"ל (לימים אל"ם) עקיבא לנדן, סא"ל (לימים אל"ם) אברהם זינגר, סא"ל מיכאל (מייק) שניר, סא"ל אפרים יהוד, סא"ל יעקב בארי, סא"ל מיכאל בריוסף, סא"ל רם עברון, סא"ל משה ירושלמי, סא"ל משה פארן (פפי), סא"ל צבי נגאל

ביקור האלוף טל, מפקד גייסות השריון, בבה"ד 7

מימין לשמאל: קשר"ר תא"ל (לימים אלוף) משה גדרון, אלוף ישראל טל, מפקד בה"ד 7 סא"ל (לימים תא"ל) פנחס (פיני) שחר (בלאו)

ראש אגף כוח אדם

בתחילת אפריל 1974, בעקבות המלצת ועדת אגרנט, התפטר הרמטכ"ל דאז דוד אלעזר (דדו). הדבר יצר זעזוע במטה הכללי של צה"ל. ראש אכ"א האלוף הרצל שפיר קודם לתפקיד ראש אג"ם ותא"ל (מיל') משה גדרון ינקרא אל הדגל' בידי שר הביטחון משה דיין כדי למלא את מקומו. ב-21 באפריל 1974 שב משה גדרון לצה"ל כדי לשמש ראש אגף כוח אדם. עם מינויו לראש אכ"א, הועלה לדרגת אלוף. בחודש פברואר 1976 השתחרר שוב מצה"ל.

שיח אלופים בלשכת הרמטכ"ל

מימין לשמאל: האלופים משה (מוסיק) גדרון (ראש אכ"א), שלמה ענבר (ראש יחידת המחקר והפיתוח במשרד הביטחון) ובני פלד (מפקד חיל האוויר), 1976

מבקר מערכת הביטחון

אלוף (מיל') משה גדרון מונה למבקר מערכת הביטחון בשנת 1988, וכיהן בתפקיד זה 15 שנה, עד ל־ 2 באוגוסט 2002.

העיתונאי אריה אבנרי כתב בשנת 2002: "המבקר הוותיק של מערכת הביטחון, אלוף (מיל.) משה ("מוסיק") גדרון, מסיים בימים אלה את שירות ממושך בתפקיד. גדרון בא, אומנם, מתוך המערכת, אבל ידע כיצד להיות 'כלב שמירה' נאמן של מערכת הבטחון. המבקר הוותיק זכה להערכה רבה, אולי משום שמעולם לא נבח בחוץ אבל ידע מתי לנשוך בפנים."

אינני אומר דברי ניחומים, כי אין ניחומים אני בוכה!

בשבת 14 בנובמבר 2009 נדם ליבו של אלוף (במיל') משה (מוסיק) גדרון ז"ל. מוסיק הובא למחרת למנוחת עולמים, בהלוויה צבאית בבית העלמין הקטן של רמת השרון שבצומת מורשה. ספד לו ידיד נפשו טליק, אלוף (במיל') ישראל טל, שהיה ידידו שישים שנה ברציפות

ואני דורש הוכחה שהידיעה מבוססת. איש הרבנות יצא מהחדר לדקה וחזר עם מעטפה גדולה בידיו. פתחתי את המעטפה וגיליתי בה את החפצים האישיים של אילן – בנם של מוסיק ותמר. חזרתי לחדרי. כשמוסיק ראה אותי נכנס, קפץ ממקומו בפנינת החדר, רץ אלי וקרא: 'מה קרה? מי משניהם?' הנחתי את ידי על כתפיו של מוסיק ואמרתי אילן, כלומר הטנקיסט. מוסיק כאמור ידע סבל ולעתים סבל מחוליו. לרוע המזל הוא לא החלים. מוסיק, האיש הנפלא הזה, המיוחד, בעל לב זהב, טוב לב ואוהב אדם, היה אהוב על כל יודעיו. מוסיק יישאר זכור בלב כולנו, אהוב ונערץ. גזרת הגורל געעה בנו, ונמשיך לאהוב ולהעריך את האיש המצודר והמקסים הזה, ששמר על ידידות אמיצה במשך שישים שנה ברציפות.

אינני אומר דברי ניחומים, כי אין ניחומים – אני בוכה!

טליק

"קרה לנו אסון, אנחנו מבכים את מותו של יקירנו מוסיק. מוסיק ידע צער, כאב ושכול, הוא ידע סבל וחולי. מוסיק ומשפחתו היו משפחה שכולה. בנם של תמר ומוסיק נפל בשדה הקרב, תוך שהוא מפקד על מחלקת הטנקים שלו.

שני הבנים של המשפחה לחמו בשדה הקרב בסיני, בחיל השריון ובחיל האוויר, ומוסיק דאג וחשש, כדרכם של הורים. שני בניו של מוסיק היו לוחמים קרביים, אחד טנקיסט ואחד טייס.

הייתי אז סגן הרמטכ"ל ויצקתי מים על ידיו של הרמטכ"ל דדו (דוד אלעזר). מוסיק ישב בפנינת החדר בבור, אחרי שחזר מסיוור עבודה בחוף לארץ, וליבו של מוסיק כמו ניבא לו את האסון המתקרב. לחדר נכנס איש הרבנות הצבאית. הוא אמר שהוא בא אלי בשליחות הרבנות הצבאית כדי להודיע לי שבנו של מוסיק, הטנקיסט כדי אילן, נהרג בקרב. חזרתי מהשיחה עם נציג הרבנות, אמרתי שאני לא מאמין לידיעה זו

טליק (מימין) ומוסיק
בפגישתם הראשונה
בשנת 1947

על אילן גדרון ז"ל, שנפל במלחמת יום הכיפורים

בתצוגת מלחמת יום הכיפורים שביד לשריון, בין תריסר סיפורי המופת ממלחמת יום הכיפורים, שנבחרו מבין רבים מאוד, מוצג גם סיפורו של אילן גדרון ז"ל, בנם של מוסיק ז"ל, ותמר תבדל"א. להלן הסיפור:

סגן אילן גדרון – תושייה ועוז רוח

לוחם השריון סג"ם אילן גדרון ז"ל היה מדריך תותחנות טנקים בבית הספר לשריון. בערב יום הכיפורים ירדה יחידתו לרפידיים שבסיני. ב־6 באוקטובר 1973 שימש אילן גדרון ז"ל מ"מ טנקים בגדוד שלחם בתעלת סואץ. תקיפת מטוסים פתאומית בצהרי יום הכיפורים הוניקה אותו לצריח הטנק והוא הפעיל את מקלע הנ"מ. יחד עם הכוח שלו מגדוד 198, בחטיבה 460 בפיקוד אל"ם גבי עמיר, יצא לעבר תעלת סואץ. בטנק ניתק אחד הזחלים ואילן נטל פיקוד על טנק אחר שהגיע מן האפלה. עד שהגיעו לקנטרה שעל תעלת סואץ – נשחק הגדוד, והטנק הבדוד שלו שעט ברחובות עיר הרפאים ששרצה אויב ואש תופת. ללא קשר, ללא מפה וללא פקודה חתרו אילן ואנשיו להגיע לקו המים כדי לירות מעבר לתעלה. על יד מעוז "מילנו" איבד הטנק זחל ונעצר. עם שחר התגבר האש ואילן פקד על חילוץ מהיר. בו ברגע נפגע הטנק שלו פגיעה ישירה. אילן חילץ את צוותו וכך הצטרפו למגיני מעוז "מילנו" והמשיכו להילחם עם חיילי המעוז.

בליל 7-8 באוקטובר, כאשר ניתנה הפקודה לפנות את המעוז, הלכו חיילי המעוז וחיילי השריון ברגל דרך שטח האויב והגיעו בשחר יום ב', 8 באוקטובר, לאזור בו התנהל קרב שריון בשריון. במהלך הקרב ירו עליהם טנקים שלנו שלא הבחינו בין אויב לכוחותינו. אילן גדרון וטנקיסט נוסף לקחו טלית של חייל דתי שהתפלל ורצו לעבר הטנקים היורים, הגיעו קרוב מאוד אליהם וזיהו אותם כשלנו. כשהבחינו הטנקיסטים שלנו בטלית הפסיקו את האש. 24 הלוחמים פונו על טנק אחד. אילן, שנפגע בפניו, סירב להתפנות לטיפול רפואי ותחת זאת ארגן מחלקת טנקים ויצא שוב למלחמה. הפעם השתלב בגדוד 113 בפיקוד סא"ל זאב רם, בחטיבה 217 של נתק"ה ניר. ארבעה עשר יום לחם אילן ועבר קרבות קשים. במהלך הקרבות החליף שישה טנקים, אך לדברי מפקדיו ופקודיו השליט בכוח שבפיקודו אווירה של חברות ונכונות לכל משימה.

ביום שישי, 19 באוקטובר 1973, ממערב לתעלת סואץ, בקרב על מתחם "ערל", בעת שפקד על כוח טנקים כשהוא חשוף בצריח, נפגע אילן ונהרג. לאחר נופלו הועלה לדרגת סגן. על לחימתו ומעשיו באומץ לב, תושייה וקור רוח הוענק לו עיטור המופת.

אוקטובר 2011 | שריון 39 | 29

אלוף ישראל טל, הספד, שריון: ביטאון עמותת יד לשריון מס' 39, תשרי תשע"ב – אוקטובר 2011, עמ' 29